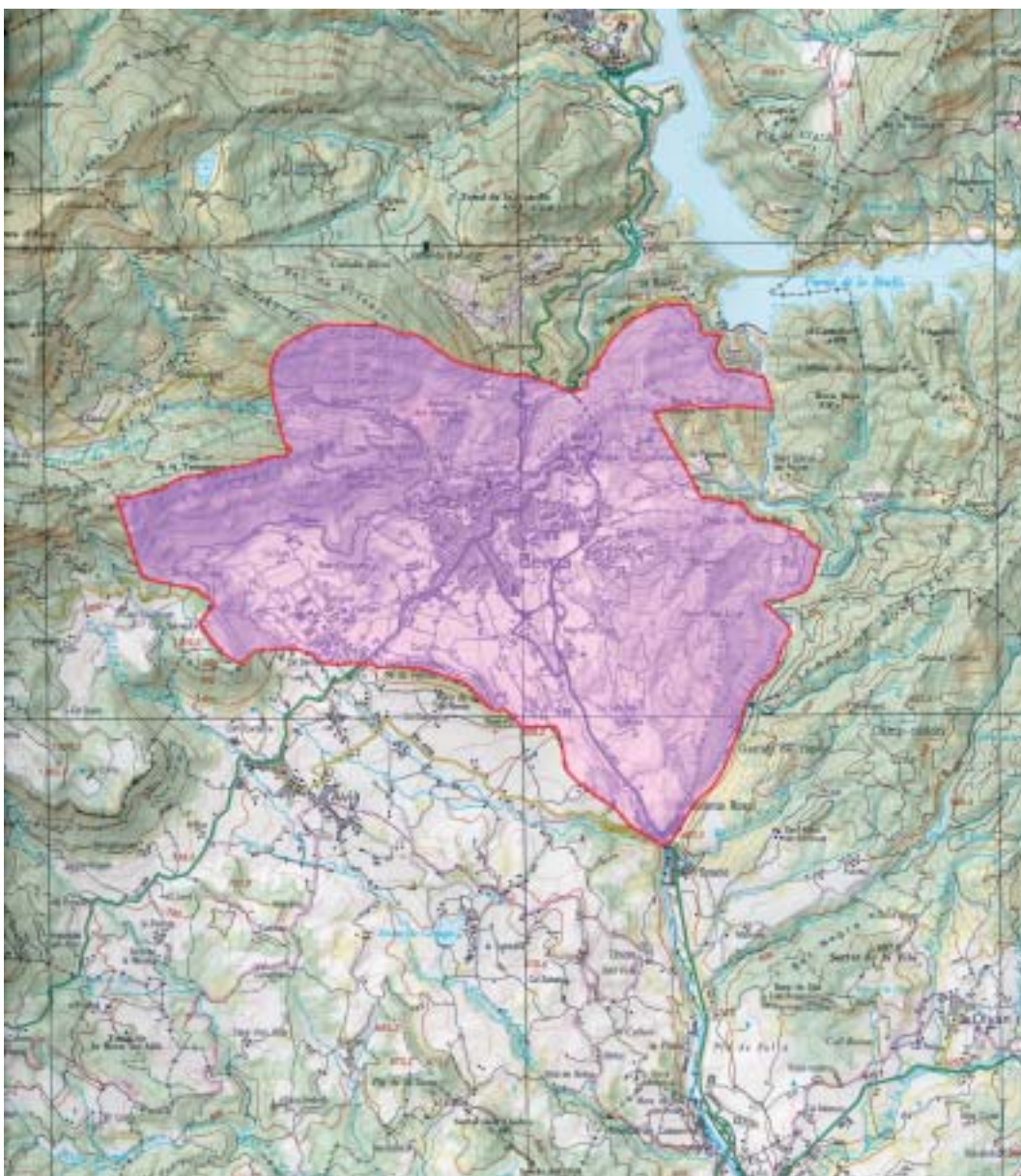

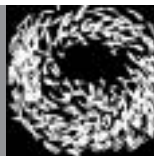
6. Documentació

a) Documentació necessària per a l'avaluació de l'expedient

1. Mapes geogràfics

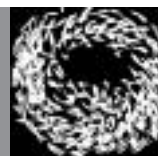
Aquest apartat inclou els mapes de situació geogràfica de la ciutat de Berga, escenari natural de la Patum, així com plànols concrets de la ciutat que mostren els diferents escenaris on es desenvolupa la festa.

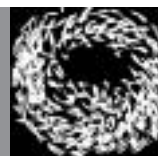

2. Diapositives

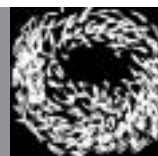
1. Aquarel·la dibuixada l'any 1838; la primera representació gràfica coneguda de la Patum.
2. Fotografia de conjunt de l'any 1868; primera fotografia coneguda de la Patum.
3. El Ple Municipal de l'Ascensió cada any decideix si es fa Patum.
4. Els músics interpreten el ball de l'Àliga per donar a conèixer la decisió de fer Patum.
5. El dia de l'Ascensió, el Tabal surt pels carrers de la ciutat anunciant que hi haurà Patum.
6. Diumenge abans de Corpus. Els Quatre Fuets servien per comprovar la qualitat dels fuets.
7. Passada de la Patum infantil, l'escola dels patumaires de demà.
8. Els Turcs i Cavallets de la Patum infantil que se celebra cada divendres de Corpus.
9. Els Gegants de la Patum infantil, en què totes les comparses són fetes a mida dels infants.
10. La passada dels Gegants el dimecres al matí marca l'inici dels actes centrals de la Patum.
11. Salt de Maces a la passada de dimecres al vespre en honor a les autoritats locals.

12. Ball de Gegants el dissabte al vespre a les places de la ciutat i en honor als administradors.
13. Una multitud segueix les passades i la resta d'actes de la Patum.
14. La Patum de lluïment, als migdies, es caracteritza per la seva solemnitat i protocol.
15. Detall de la dansa dels Turcs i Cavallets, documentada ja al segle XVII.
16. Moment final de la dansa dels Turcs i Cavallets.
17. Salt de Maces. Els Diables, representants del Mal, s'entrecreuen constantment.
18. Salt de Maces. Al final, els Àngels, les forces del Bé, vencen els Diables.
19. Les dues Guites durant la Patum de lluïment.
20. Detall de la Guita Grossa. La seva testa té més de 400 anys.
21. La Guita Xica fou incorporada el 1890.
22. L'Àliga és la comparsa més distingida i aristocràtica de la festa.
23. L'Àliga de la Patum data del 1756.
24. Els Nans Vells foren incorporats l'any 1853.
25. Aquests Nans els van pagar un diputat a Corts.
26. Les dues parelles de Gegants daten dels anys 1866 i 1891.
27. Els Gegants de Berga mesuren entre 3,5 i 4 metres i pesen entre 70 i 100 quilos.
28. Els Nans Nous es van incorporar a la celebració l'any 1890.
29. La música dels Nans Nous és airosa i juganera, i la més difosa de la festa.
30. El Tirabol, al migdia, posa el punt final a la representació.
31. Els Turcs i Cavallets. A la nit, la Patum esdevé una festa molt més participativa.
32. Detall de les evolucions dels Turcs i Cavallets.
33. A la nit tothom participa del salt de Maces.
34. El salt de Maces de la nit les Guites presenta la forma més arcaica de la representació.
35. Salt de Guites. A la nit persegueixen més encara la gentada que omple la plaça.
36. La Guita Xica és l'element més esvalotat de la celebració.
37. L'Àliga intenta obrir-se pas entre la gentada.
38. A la nit la Patum esdevé més màgica i participativa.
39. Els Nans Vells a la Patum de la nit, pràcticament engolits per la gent que salta.
40. Els salts de la nit són més intensos i viscuts que els del matí, que són més d'exhibició.
41. Ball de Gegants a la Patum nocturna.
42. La gentada salta i canta al mateix ritme que els Gegants.
43. La gent gairebé es confon amb els Nans Nous.
44. A la nit, la mateixa plaça es transforma i esdevé un ésser viu.
45. El salt de Plens requereix una preparació llarga i molt acurada.
46. Els vestidors de Plens dominen a la perfecció una complicada tècnica llargament centenària.

47. Ja vestits, els Plens necessiten un acompanyant que els guiï, atesa la poca visibilitat que tenen.
48. Carota de Ple vestida on s'aprecien els fuets i l'herba que els protegeix de les cremades
49. El moment abans de començar el salt de Plens.
50. Un cop apagats els llums, s'encenen alhora els mil fuets que duen els cent Plens.
51. Detall d'un Ple i el seu acompanyant durant el salt de Plens.
52. Els Plens són l'espectacle més gran de la Patum, un espectacle sense comparació possible.
53. Milers de guspies cauen damunt la gentada que salta amb els Plens.
54. El salt Plens és el moment culminant de la Patum; l'apoteosi de la festa.
55. Prop de cinc minuts intensos, durant els quals la plaça es converteix en un infern curull de foc.
56. La Patum s'acaba amb el Tirabol, en què Berga celebra el fet d'haver repetit el seu miracle anual.
57. La Patum és el miracle que Berga ha sabut fer i ha sabut perpetuar.

3. Document vídeo

El document audiovisual, en format VHS, de dues hores de durada, en què es mostren de manera detallada tots els actes de la Patum, és al compartiment de material audiovisual d'aquest expedient, degudament identificat.

4. Presentació de les obres de referència sobre la matèria i una bibliografia

Hi ha una extensa bibliografia especialitzada sobre la festa de la Patum, així com un ampli ventall d'obres dedicades a la cultura tradicional catalana, i les diferents formes d'expressió que conté.

Les obres de referència han estat seleccionades unes vegades per considerar-les d'imprescindible coneixement, i altres cops pel que aporten de nou a l'estudi de la festa.

A continuació, es reproduïx una bibliografia especialitzada classificada en dos apartats. El primer conté referències bibliogràfiques de la festa en la seva forma més extensa i el segon, d'algun element particular com els salts i les danses que s'interpreten en la celebració. En ambdós casos, les referències bibliogràfiques s'han classificat segons el tipus de material (llibre, article de revista, tesi, etc.) i es presenten ordenades alfabèticament.

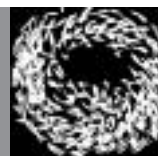

Obres de referència

- Amades i Gelats, Joan. (1932). *La Patum de Berga*. Separata del Butlletí dels Museus d'Art. Barcelona: Junta de Museus.

Aquesta obra monogràfica sobre la Patum de Joan Amades situa la celebració berguedana en l'àmbit del Corpus català i la compara amb altres manifestacions tradicionals relacionades amb aquesta celebració litúrgica. A banda, Amades analitza la història de la festa berguedana i dels seus entremesos, i en fa una breu descripció.

- Amades i Gelats, Joan. (1934). *Gegants, nans i altres entremesos*. Barcelona: Neotípia.

L'obra no es refereix de manera exclusiva a la Patum, sinó que Joan Amades hi esmenta i descriu tots els gegants, nans, àligues, mulasses, dracs, cavallets i altres elements de bestiar popular que en aquell moment hi havia a Catalunya. Entre ells, evidentment, parla de totes les comparses de la Patum de Berga, i les descriu i analitza històricament una per una.

- Amades i Gelats, Joan. (1983). *Costumari català*. Barcelona: Ed. Salvat Editores, Edicions 62.

L'obra cabdal d'aquest eminent folklorista català intenta recollir totes aquelles tradicions, costums, llegendes, festes, celebracions, dites populars, refranys, etc. propis de Catalunya. En aquesta obra de referència indispensable per fer qualsevol estudi de la cultura popular catalana, la Patum de Berga hi té un protagonisme destacat.

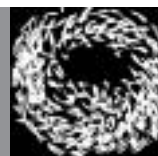
- Armengou i Feliu, Josep. (1994). *La Patum de Berga*. Barcelona, Berga: Edicions ColumnAlbí.

Aquest llibre fou durant molts anys el referent imprescindible per conèixer la Patum i la seva història. Les aportacions d'Armengou foren moltes i variades, i en destaca tant el seu estudi històric com, sobretot, l'aportació referida a la història oral. Tot plegat va portar aquest llibre a ser el referent bibliogràfic patumaire per excel·lència. Avui també ha estat superat, però encara se'l sol recomanar per tenir una visió general de la festa sense aprofundir-hi massa.

- Banda del Memorial, Bufalodre. (Banda). (2003). *La música de la Patum del s. XVII al s. XXI*. [CD]. Berga, Barcelona: Memorial Ricard Cuadra.

Gravat en directe durant la celebració del Memorial Ricard Cuadra de l'any 2002, el compacte inclou tot un seguit d'interpretacions musicals que pretenen mostrar l'evolució històrica de la música de la Patum des del segle XVII fins a l'actualitat. Basant-se en partitures, descripcions històriques, fotografies i altres elements, les diferents peces que s'inclouen al CD combinen tres elements: una data documentada històricament, una partitura interpretada en aquella data i la recuperació dels instruments antics tradicionals que l'interpretaven aleshores. És un petit resum en àudio de la història de la música de la Patum.

- Costa, M. Dolors; Farràs, Jaume. (1987). *Corpus Berguedà i administradors 1619-1987*. Sabadell: Edita Jaume Farràs i Àmbit de Recerques del Berguedà.

És l'únic llibre escrit fins ara sobre la figura dels administradors de les festes del Corpus a Berga. Es tracta d'un excel·lent treball de recerca històrica que inclou un recull de totes aquelles persones que al llarg de la història (de 1619 a 1987) han desenvolupat aquest càrrec i una col·lecció extraordinària de fotografies dels administradors dels darrers setanta anys. Cal destacar el gran valor documental del llibre.

- Farràs i Farràs, Jaume. (1975-1976). *La Fête de la Patum. Histoire et actualité d'une célébration socio-religieuse dans une ville de la Catalogne* (Berga). (Tesi doctotal, E.P.H.E. Viè Section de la Sorbone, París).

És el primer estudi universitari que es va fer sobre la Patum. L'autor hi fa una descripció de la celebració, que va des de la seva ubicació espai-temps i els preparatius necessaris fins a la descripció dels actes que tenen lloc durant la Patum, passant per una descripció de la mateixa festa i dels entremesos que la componen. També és remarcable l'anàlisi històric que fa, en què relaciona la celebració amb diversos rituals pagans, i l'estudi sociològic de la festa i de la ciutat.

- Farràs i Farràs, Jaume. (1979). *Histoire et sociologie d'une célébration populaire auprès d'une festivité religieuse. La Patum de Berga (Catalogne). XVII-Xxème siècles*. (Tesi doctoral, París).

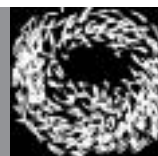
□ □ □ □ □ 6

En aquesta tesi doctoral l'autor descriu breument els actes, el desenvolupament i el simbolisme de la festa i a continuació se centra en l'estudi històric de la celebració. Aquest estudi, el més desenvolupat en el seu moment, va des dels orígens de la celebració fins al moment de la publicació, i analitza molt especialment tota la documentació conservada a l'arxiu de la ciutat per tal de conèixer el desenvolupament de la festa des del segle XVII.

- Farras i Farràs, Jaume. (1986) *La Patum de Berga* (2a. ed.) Barcelona: Editorial Labor.

En aquesta tesi doctoral l'autor descriu breument els actes, el desenvolupament i el simbolisme de la festa i a continuació se centra en l'estudi històric de la celebració. Aquest estudi, el més desenvolupat en el seu moment, va des dels orígens de la celebració fins al moment de la publicació, i analitza molt especialment tota la documentació conservada a l'arxiu de la ciutat per tal de conèixer el desenvolupament de la festa des del segle XVII.

- Formació de banda de la Cobla Ciutat de Berga. (Banda). (2002). *Tota la música de la Patum*. [CD]. Barcelona: Discos del Mediterrani.

És l'únic disc compacte editat on es recullen totes les músiques que s'interpreten durant la celebració de la Patum. Interpretat per una de les formacions musicals que actua durant les festes, el CD permet escoltar en les millors condicions d'audició possibles tota la música patumaire. La gravació inclou un salt complet de Patum (corresponent a una actuació completa de les comparses), tots els balls de Gegants que s'interpreten actualment i la música de les marxes, himnes i cercaviles presents durant la celebració.

- Garcia Madariaga, Iolanda. (2002). *Fons ritual i espectacle teatral en la festa tradicional i popular: la Patum de Berga*. (Tesi doctoral, Universitat de Barcelona. Departament d'Història de l'Art, Barcelona).

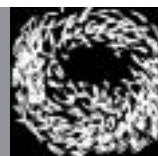
Aquesta tesi agafa com a fil conductor l'aspecte teatral de la Patum com a celebració popular derivada d'antigues mostres de teatre medieval que han anat evolucionat fins a l'actualitat. Analitza sobretot els aspectes rituals, iconogràfics, simbòlics, mitològics i la seva dramatització i posada en escena. És en aquest sentit que treballa la Patum com a l'obra mímica rimada que és i la relaciona amb els seus orígens històrics.

- Noguera i Canal, Josep. (1992). *Visió històrica de la Patum de Berga*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor.

El llibre d'en Josep Noguera és estrictament un llibre d'història. L'autor hi pretén fer un recorregut per la història de la festa des dels seus orígens fins a l'actualitat, i centra l'atenció en el període de finals del segle XIX. Aquest moment històric fou de gran interès per al desenvolupament posterior de la festa, tant que el mateix autor l'ha denominat com el moment en què va tenir lloc el "procés de potenciació de la Patum", un procés que va acabar conferint a la celebració el caràcter modern que avui té.

- Noyes, Dorothy. (1992). *The Mule and the Giants : struggling for the body social in a Catalan Corpus Christi Festival*. (Tesi doctoral, University of Pennsylvania, Pensilvània).

A banda d'aportacions històriques i simbòliques, la tesi d'aquesta antropòloga americana s'estructura bàsicament a partir del que representa la Patum a la ciutat de Berga. Així, en les seves pàgines es pot trobar l'estructuració del calendari berguedà a través de la festa, la influència que aquesta té sobre la col·lectivitat, les vivències que comporta, etc. D'altra banda, aquesta tesi també analitza les connotacions polítiques que la festa ha anat adquirint al llarg de la història.

- Noyes, Dorothy (2003). *Fire in the Plaça: Community, Self, and Performance in Catalonia After Franco*. Filadèlfia: University of Pennsylvania Press.

Aquest llibre està basat en la tesi doctoral que la seva autora va presentar el 1992 a la Universitat de Pensilvània. Bàsicament, el treball pretén explicar què representa la Patum a la ciutat de Berga i com s'ha desenvolupat al llarg dels anys segons les circumstàncies històriques, polítiques i socials. El treball inclou una descripció de la festa i dels seus actes i incideix especialment en el sentiment que genera la celebració a la ciutat.

- Rumbo i Soler, Albert; Escobet, Manel; Cortina, Joan. (2001) *Patum!* Berga: Amalgama Edicions.

Es tracta del llibre més complet publicat fins ara sobre la Patum. El treball està il·lustrat amb més de 400 fotografies antigues i modernes, i pretén donar una visió al més àmplia possible de la festa al llarg de la història i a l'actualitat. En aquest llibre s'intenten analitzar els orígens històrics de la celebració, la seva evolució a través dels segles i la seva situació actual; tot plegat indicant semblances i diferències amb altres celebracions catalanes i d'arreu del món. El llibre, escrit en català, inclou les traduccions al castellà i l'anglès. També se n'han fet edicions reduïdes amb el text en català, castellà, anglès, francès i japonès.

- Salvador i Castells, Antoni. (1916) *La Patum*. Barcelona: Llibreria d'Antoni López.

Aquest llibre és el primer monogràfic que es va publicar sobre la Patum. Escrit l'any 1901 i guanyador del certamen literari que aquell any es va celebrar a Berga, no fou publicat fins el 1916. Evidentment, actualment ha quedat superat per obres posteriors, però la seva consulta com a obra de referència continua essent indispensable per conèixer l'evolució històrica de la festa. La gran aportació d'Antoni Sansalvador fou situar la festa dins el seu context històric. En aquest sentit, aquest autor fou el primer a relacionar Corpus i Patum.

Bibliografia

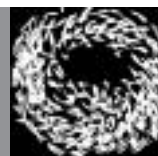
Patum

Articles de revista

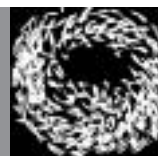
- Cortina i Guitó, Joan. (1984, juny): La música a La Patum. *Interval*, 42, pàg. 12-13.
- Farràs i Farràs, Jaume. (1982). Textos i comentaris sobre les Bullícies de Berga al segle XVII, segons les actes i els comptes municipals. *Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. Centre d'Estudis Berguedans*, XXIII, pàg. 69-77.
- Harris, Max.(1998).Fireworks, Turks, and Log-Necked Mules : Pyrotechnic Theater in Germany and Catalonia. *Comparative Drama*, 32, pàg. 362-388.
- Noguera i Canal, Josep (1986) Les històries de la Patum (I). *L'Erol*, 15, pàg. 35-39.
- Noguera i Canal, Josep. (1986). Les històries de la Patum (II). *L'Erol*, 16, pàg. 35-39.
- Rumbo i Soler, Albert. (2000). Dues referències inèdites sobre el corpus berguedà al segle XV. *L'Erol*, 67, pàg. 24-29.
- Rumbo i Soler, Albert. (2001). Els precursors de la Patum de Berga. *Gegants*, 54, pàg. 32-33.
- Rumbo i Soler, Albert. (2001). Reflexions entorn de l'Àliga. *Gegants*, 55, pàg. 32-33.
- Vilar, Josep M. (1991). Una música per a dues àligues (I). *L'Erol*, 35, pàg. 11-14.
- Vilar, Josep M. (1992). Una música per a dues àligues (II). *L'Erol*, 36, pàg. 44-45.

Llibres

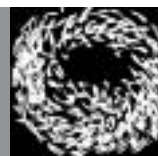
- Amades i Gelats, Joan. (1932). *La Patum de Berga*. (Separata del Butlletí dels Museus d'Art de Barcelona). Barcelona.
- Amades i Gelats, Joan. (1934). *Gegants, Nans i altres entremesos*. Barcelona: La Neotípia.
- Amades i Gelats, Joan. (1983). *Costumari català. El curs de l'any*, vol. III. Barcelona: Ed. Salvat, Editores-Edicions 62.

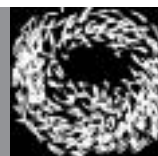
- Armengou i Feliu, Mn. Josep. (1968). *La Patum de Berga*. Berga: Edicions del Museu Municipal de Berga.
- Armengou i Feliu, Mn. Josep. (1971). *Anotacions al llibre La Patum de Berga*. Berga: Edicions del Museu Municipal de Berga.
- Armengou i Feliu, Mn. Josep. (1973). *La Patum de Berga* (edition définitive). Berga: Edicions del Museu Municipal de Berga.
- Armengou i Feliu, Mn. Josep. (1994). *La Patum de Berga*. Barcelona: Edicions ColumnAlbí.
- Artís-Gener, Avel·lí, Moya, Bienve. (1980). *Festes populars a Catalunya*. Barcelona: Editorial HMBS.A.
- Atienza, Juan G. (1997). *Fiestas popualres e insólitas*. Barcelona: Ed. Martínez Roca.
- Ballarín i Montset, Josep M. (1982). *El ball de l'Àliga. A: Gegants. Aportació de Matadepera al nostre folklore*. (pàg. 39-41). Matadepera: Caixa d'Estalvis de Terrassa.
- Bernades i Postils, Jaume. (2000). *la Patum i el seu simbolisme. A: Les mil cares del foc*. (pàg. 160-181). Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- Capdevila, Jaume. (2001). *La Patumàquia*. Vilassar de Dalt; Edicions Sinopsis.
- Casas i Pagerols, Joan. (1981). *La música i La Patum*. Programa de la Patum. Berga
- Casas i Pagerols, Joan. (1993). *La Patum de Berga. Partitura per a piano*. Berga: Publicacions de l'Àmbit de Recerques del Berguedà.
- Carbó i Martorell, Amadeu; Serés i Aguilar, Antoni. (1997). *Corpus. L'auca de la Processó. Un passeig per la història i per la festa*. Tarragona: Edicions El Mèdol.
- Costa, M. Dolors, Farràs, Jaume. (1987). *Corpus berguedà i administradors 1619-1987*. Sabadell: Edita Jaume Farràs i Àmbit de Recerques del Berguedà.
- Curet, Francesc. (1967). *Història del teatre català*. Barcelona: Editorial Aedos.
- Fàbregas, Xavier i Barceló, Pau. (1976) *La Patum de Berga. A: Cavallers, dracs i dimonis*. (pàg. 131-154). Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

- Fàbregas, Xavier. (1978). *Història del teatre català*. Barcelona: Editorial Millà.
- Farràs i Farràs, Jaume. (1980). *Patum, religió i política al llarg dels segles*. Programa de La Patum. Berga.
- Farràs i Farràs, Jaume. (1986). *La Patum de Berga*. Barcelona: Edicions Nou Art Thor.
- Farràs i Farràs, Jaume. (1992). *La Patum de Berga*. (2a. ed.) Barcelona: Editorial Labor.
- Fernández Sosa, Manel; Pons, Jordi. (2002). *Arrels patumaires*. Solsona Comunicacions.
- Huch i Camprubí, Jaume. (2002). *Els ulls de la Geganta Vella* (novel·la). Solsona: Edicions de L'Albí.
- Huch i Guixer, Ramon. (1954). *Notes històriques de la ciutat de Berga*. Berga.
- Huch i Guixer, Ramon. (1994). *Notes històriques de la ciutat de Berga*. (2a. ed.). Barcelona: Edicions ColumnAlbí.
- Martín, José M. de (1944). *Loco retablo de la Patum*. Barcelona. Impremta d'A. López.
- Montanyà i Boixader, Josep. (1986). *La Patum i l'Església*. Programa de La Patum. Berga.
- Moya i Domènech, Bienve. (1996). *La festa a Catalunya*. Barcelona: Cercle de Lectors.
- Noguera i Canal, Josep. (1985). *La vida berguedana de finals del s. XIX*. Programa de la Patum. Berga.
- Noguera i Canal, Josep. (1992). *Visió històrica de La Patum de Berga*. Barcelona: Rafael Dalmau editor. Col·lecció *Camí Ral* núm. 1.
- Noyes, Dorothy. (1997). Els performances de façana a la Catalunya moderna: ostentació, respecte, reivindicació, rebuig. A: *la festa a Catalunya*. (pàg 125-150). Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

- Noyes, Dorothy. (2003). *Fire in the Plaça: Community, Self, and Performance in Catalonia After Franco*. Filadèlfia: University of Pennsylvania Press.
- *La Patum, què és? Miscel·lània de textos patumaires composta per un grup de berguedans*. (1950). Berga: Casa Huch.
- *La Patum de Berga*. (1976). A: *Catalunya també és una festa*. (pàg. 31-35). Barcelona: Editorial Diàfora.
- Perarnau i Cortina, Alba. (1998). *La sagrada forma de la custòdia*. Programa de la Patum. Berga.
- Riu i Riu, Manuel. (1963). *La Patum de Berga*. Berga: Ajuntament de Berga.
- Rumbo i Soler, Albert. (1995). *Història dels Gegants de Berga* (Premi d'història Pere Tomic). Berga: Patronat Centre d'Estudis del Berguedà i Consell Comarcal del Berguedà.
- Rumbo i Soler, Albert. (1997). *La Patum fora de Berga*. Programa de La Patum. Berga.
- Rumbo i Soler, Albert. (2001). *La Patum: visions d'un segle*. Manresa: Edicions Intercomarcals.
- Rumbo i Soler, Albert; Escobet, Manel; Cortina, Joan. (2001). *Patum!* Berga: Amalgama Edicions.
- Rumbo i Soler, Albert; Escobet, Manel; Cortina, Joan. (2003). *Patum!* (edició en cinc idiomes). Berga: Amalgama Edicions.
- Rumbo i Soler, Albert. (2003) *Un segle i mig de Nanos a la ciutat de Berga. Els Nanos Vells (1853-2003)*. Berga: Amalgama Edicions.
- Sánchez, María Ángeles. (1995). *El bien y el mal en la tradición festiva española* (2a. ed.). Salamanca: Gráficas Varona.
- Sánchez, María Ángeles. (1998) *Fiestas populares. España día a día*. Madrid: Maeva Ediciones.
- Sansalvador i Castells, Antoni. (1916). *La Patum*. Barcelona: Llibreria Antoni López.
- Soler i Amigó, Joan. (1978). *La Patum de Berga*. Dins *Festes tradicionals de Catalunya*. (pàg. 57-60). Barcelona: Martí Casanovas editor.

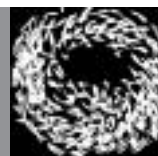

- Soler i Amigó, Joan. (2001). *Cultura popular i tradicional*. Barcelona: Editorial Pòrtic.
- Solé i Sabaté, Felip. (2001). Berga. La Patum. A: *Tarasca. Dies de llum i festa*. (pàg. 21-30). Tarragona: Edicions El Mèdol.
- Toibin, Colm. *The South* (novel·la).
- Vilà i Torner, Antoni. (1987). *El programa de La Patum*. Programa de la Patum. Berga.
- Vilardaga i Cañellas, Jacint. (1890). *Historia de Berga*. Barcelona: Tipo-litografia de Luis Tassó.
- Vilardaga i Cañellas, Jacint (1919) *Efemérides bergadanas*. Imprenta y Manresa: Encuadernaciones San José.
- Warner, Marina. (1998). *No Go the Bogeyman: scaring, lulling, and making mock*. London: Chato & Windus.

Filmografía

- *Centenari dels Gegants Nous. Berga, Corpus 1891-1991*. (1991). [Vídeo]. Berga: Foto vídeo Luigi.
- Fabra i Bofill, Agustí (director). (1934). *La Patum de Berga*. [Curtmetratge]. Barcelona.
- Grau, Joan (guionista). (1991). *Patum*. Programa *Víbria*. [Vídeo]. Barcelona: Televisió de Catalunya, TV3.
- Miró, Pòlit (director); & Plana, Jordi (director). *Íntum*. [Audiovisual]. Berga.
- *Patum*. (1979). [Enregistrament en Súper 8]. Berga: Art Films Da Vinci.
- *La Patum de Berga*. (1936). [Curtmetratge]. Barcelona: Movietone Fox.
- *La Patum de Berga*. (1982-1997). [Vídeo]. Berga: Foto vídeo Luigi.
- *Patum del 25è aniversari de la Llar Santa Maria de Queralt*. (1998).[Vídeo]. Berga: Foto vídeo Luigi.

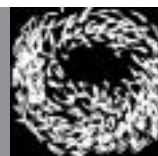
- *La Patum. Foc i fantasia*. (1989). [Audiovisual]. Berga: Àmbit de Recerques del Berguedà.
- *La Patum xica*. (1982-1997). [Audiovisual]. Berga: Foto vídeo Luigi.
- *Què és La Patum?* (1995). [Audiovisual]. Berga: Foto vídeo Luigi.
- Rosal, José M. (director). (1947). *Berga se engalana*. [Curtmetratge]. Barcelona.
- Siles, Josep (director); & Brotons, Domingo (director). (1993). *La Patum'93*. [Audiovisual] de Josep Siles i Domingo Brotons. Berga, 1993.
- Verdaguer, Antoni (director) & Villatoro, Vicenç (guionista). (1990). *Patum!* [Curtmetratge]. Barcelona.

Tesis doctorals

- Farràs i Farràs, Jaume. (1975-1976). *La Fête de la Patum. Histoire et actualité d'une célébration socio-religieuse dans une ville de la Catalogne* (Berga). (Tesi doctotal, E.P.H.E. Viè Section de la Sorbone, París).
- Farràs i Farràs, Jaume. (1979). *Histoire et sociologie d'une célébration populaire auprès d'une festivité religieuse. La Patum de Berga (Catalogne). XVII-XXème siècles*. (Tesi doctoral, París).
- Garcia Madariaga, Iolanda. (2002). *Fons ritual i espectacle teatral en la festa tradicional i popular: la Patum de Berga*. (Tesi doctoral, Universitat de Barcelona. Departament d'Història de l'Art, Barcelona).
- Noyes, Dorothy. (1992). *The Mule and the Giants: struggling for the body social in a Catalan Corpus Christi Festival*. (Tesi doctoral, University of Pennsylvania, Pensilvània).

Webs

- La Patum. Consultat el 3 de juliol de 2004, a http://www.ajberga.es/lapatum/index_c.html#patum
- Catalunya escac a escac. La Patum. Consultat 3 de juliol de 2004, a <http://www.gencat.net/escac/patum.htm>

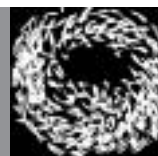

- Ventura i Rou, Jordi. Pàgina de la Patum. Consultat el 3 de juliol de 2004, a <http://ww2.grn.es/venturajl/patum.htm>
- Fernández Bosch, Sergi. Benvinguts a la Patum de Berga. Consultat el 3 de juliol de 2004, a <http://more.at/patum>
- Festes.org. Consultat el 3 de juliol de 2004, a <http://www.festes.org/directori.php?id=159>
- Berguedà.com. Consultat el 3 de juliol de 2004, a <http://www.bergueda.net/lapatum/>

Salts i dances

Discos

- Banda de l'Escola Municipal de Música de Berga. (Banda). (1993). *Música oblidada de la Patum*. [Casset]. Berga: Luigi.
- Banda de l'Escola Municipal de Música de Berga. (Banda). (1995). *Música de la Patum*. [Casset]. Berga
- Banda de l'Escola Municipal de Música de Berga. (Banda). (1995). *La Patum, música oblidada*. [CD]. Barcelona: Tram, Generalitat de Catalunya.
- Banda del Memorial, Bufalodre. (Banda). (2003) *La música de la Patum del s. XVII al s. XXI*. [CD]. Berga, Barcelona: Memorial Ricard Cuadra.
- Banda Tradicional de Música (Banda). (1986). *La Patum, salts i dances*. [Disc de vinil i casset]. Barcelona: Foc Nou. Barcelona.
- Banda Tradicional de Música (Banda). (1992). *La Patum, salts i dances*. [CD]. Barcelona: Àudio Visuals de Sarrià.
- Cobla-orquestra la Principal del Berguedà, Cobla Barcelona. (Cobla i Orquestra). (1969). *Patum de Berga*. [Disc de vinil i casset]. Berga, Barcelona: Adigsa.
- Cobla-orquestra la Principal del Berguedà i Cobla Barcelona (Cobla i Orquestra). (1990). *La Patum de Berga: salts i dances de la Patum de Berga. Danses de la Patum de Berga*. [CD i casset]. Barcelona: PDI.

- Cobla Pirineu (Cobla). (1997). *La Patum en viu*. [CD i casset]. Berga: Luigi.
- Comelade, Pascal (Música) (1997). *Un tal Jazz. Pascal Comelade*. [CD]. Perpinyà: C & P Octave.
- Formació de banda de la Cobla Ciutat de Berga. (Banda). (2002). *Tota la música de la Patum*. [CD]. Barcelona: Discos del Mediterrani.
- Gumí, Albert. (Música). (1999). *Salts de Patum*. [CD]. Barcelona: La Mà de Guido.
- Miró, Pòlit (Música). (1998). *Íntum. Música inspirada en el cicle de la Patum*. [CD]. Berga, Barcelona: ColumnAlbí.

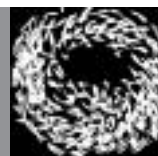
5. Material útil per il·lustrar la candidatura

Per aconseguir un major coneixement de la Patum s'ha fet una selecció de materials que considerem que il·lustren la festa i que, a la vegada, serveixen de suport al contingut d'aquest expedient.

Atesa la diferència de format i suports, el material és en els compartiments realitzats a aquest efecte i degudament identificat.

A continuació, hi ha un petit comentari sobre cadascuna de les obres que s'adjunten, fet amb la intenció de facilitar la tasca del lector.

Llistat de les obres que s'adjunten

Articles de revistes

- Harris, Max (1998) *Fireworks, Turks, and Log-Necked Mules: Pyrotechnic Theater in Germany and Catalonia*. *Comparative Drama*, 32, pàg. 362-388.
- Harris, Max (2000) *Aztecs, Moors, and Christians. Festivals of Reconquest in Mexico and Spain* in University of Texas Press.
- Harris, Max (2000) *The Martyrdom of St. Sebastian with the Hobby Horses and the Turks*. *Comparative Drama*. In University of Wisconsin-Madison.
- Harris, Max (2003) *Carnival and other Christian Festivals: Folk Theology and Folk Performance*. In Austin, University of Texas Press.

En aquests quatre articles Max Harris analitza la Patum i la compara amb altres celebracions catalanes, espanyoles i d'arreu del món. Tracta molt especialment el tema pirotècnic i el de l'entremès dels Cavallets, els relaciona amb determinats rituals antics. També analitza l'evolució i la transformació de certes tradicions. També hi descriu amb detall la celebració de la Patum.

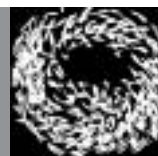
- Noyes, Dorothy (1990) *Contesting the Body Politic : spectacle and Participation in the Patum of Berga*. *Bodylore*.

En aquest article publicat per la Universitat de Tennessee, l'antropòloga americana defuig l'anàlisi històric i analitza els vessants més antropològics i sociològics de la celebració. Així, treballa bàsicament amb la idea de la festa com a espectacle i en la participació massiva que aquesta genera. Analitza l'evolució d'aquesta participació i el fet que la Patum esdevingui per damunt de tot una festa que s'ha de veure però que, sobretot, s'ha de viure.

Cartes de suport

- *Cartes de suport a la candidatura de la festa de la Patum per a l'obtenció del títol d'obra mestra del Patrimoni oral i immaterial de la humanitat*.

Cartes de suport a la candidatura de la Patum que han escrit Max Harris, director

executiu de Wisconsin Humanities Council; David Gilmore, professor del Departament d'Antropologia del Hunter College (Nova York); i Dorothy Noyes, professora associada de Folklore a la Ohio State University.

Llibres

- Rumbo i Soler, Albert; Escobet, Manel; Cortina, Joan. (2001). *Patum!* Berga: Amalgama Edicions.

Es tracta del llibre més complet publicat fins ara sobre la Patum. El treball està il·lustrat amb més de 400 fotografies antigues i modernes, i pretén donar una visió al més àmplia possible de la festa al llarg de la història i a l'actualitat. En aquest llibre s'intenten analitzar els orígens històrics de la celebració, la seva evolució a través dels segles i la seva situació actual; tot plegat indicant semblances i diferències amb altres celebracions catalanes i d'arreu del món. El llibre, escrit en català, inclou les traduccions al castellà i l'anglès.

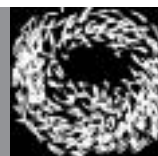
CD-Música

- Banda del Memorial, Bufalodre. (Banda). (2003) *La música de La Patum del s. XVII al s. XXI*. [CD]. Berga, Barcelona: Memorial Ricard Cuadra.

Gravat en directe durant la celebració del Memorial Ricard Cuadra de l'any 2002, el compacte inclou tot un seguit d'interpretacions musicals que pretenen mostrar l'evolució històrica de la música de la Patum des del segle XVII fins a l'actualitat. Basant-se en partitures, descripcions històriques, fotografies i altres elements, les diferents peces que s'inclouen al CD combinen tres elements: una data documentada històricament, una partitura interpretada en aquella data i la recuperació dels instruments antics tradicionals que l'interpretaven aleshores. És un petit resum en àudio de la història de la música de la Patum.

- Formació de banda de la Cobla Ciutat de Berga. (Banda). (2002). *Tota la música de la Patum*. [CD]. Barcelona: Discos del Mediterrani.

És l'únic disc compacte editat on es recullen totes les músiques que s'interpreten durant la celebració de la Patum. Interpretat per una de les formacions musicals que actua durant les festes, el CD permet escoltar en les millors condicions d'audició possibles tota la música patumaire. La gravació inclou un salt complet de Patum (corresponent a una actuació completa de les comparses), tots els balls de Gegants que s'interpreten actualment i la música de les marxes, himnes i cercaviles presents durant la celebració.

Ressenyes

- Farràs i Farràs, Jaume. (1975-1976). *La Fête de la Patum. Histoire et actualité d'une célébration socio-religieuse dans une ville de la Catalogne (Berga)*. (Tesi doctotal, E.P.H.E. Viè Section de la Sorbone, París).

És el primer estudi universitari que es va fer sobre la Patum. L'autor hi fa una descripció de la celebració, que va des de la seva ubicació espai-temps i els preparatius necessaris fins a la descipció dels actes que tenen lloc durant la Patum, passant per una descripció de la mateixa festa i dels entremesos que la componen. També és remarcable l'anàlisi històric que fa, en què relaciona la celebració amb diversos rituals pagans, i l'estudi sociològic de la festa i de la ciutat.

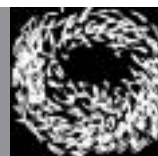
- Farràs i Farràs, Jaume. (1979). *Histoire et sociologie d'une célébration populaire auprès d'une festivité religieuse. La Patum de Berga (Catalogne). XVII-Xxème siècles*. (Thèse, París).

En aquesta tesi doctoral l'autor descriu breument els actes, el desenvolupament i el imbolisme de la festa i a continuació se centra en l'estudi històric de la celebració. Aquest estudi, el més desenvolupat en el seu moment, va des dels orígens de la celebració fins al moment de la publicació, i analitza molt especialment tota la documentació conservada a l'arxiu de la ciutat per tal de conèixer el desenvolupament de la festa des del segle XVII.

- Garcia Madariaga, Iolanda. (2002). *Fons ritual i spectacle teatral en la festa tradicional i popular: la Patum de Berga*. (Tesi doctoral, Universitat de Barcelona. Departament d'Història de l'Art, Barcelona).

Aquesta tesi agafa com a fil conductor l'aspecte teatral de la Patum com a celebració popular derivada d'antigues mostres de teatre medieval que han anat evolucionat fins a l'actualitat. Analitza sobretot els aspectes rituals, iconogràfics, simbòlics, mitològics i la seva dramatització i posada en escena. És en aquest sentit que treballa la Patum com a l'obra mímica rimada que és i la relaciona amb els seus orígens històrics.

- Noyes, Dorothy. (1992). *The Mule and the Giants : struggling for the body social in a Catalan Corpus Christi Festival*. (Tesi doctoral, University of Pennsylvania, Pensilvània).

A banda d'aportacions històriques i simbòliques, la tesi d'aquesta antropòloga americana s'estructura bàsicament a partir del que representa la Patum a la ciutat de Berga. Així, en les seves pàgines es pot trobar l'estructuració del calendari berguedà a través de la festa, la influència que aquesta té sobre la col·lectivitat, les vivències que comporta, etc. D'altra banda, aquesta tesi també analitza les connotacions polítiques que la festa ha anat adquirint al llarg de la història.

Altres materials

- *Calendario cíclico de la Patum*. Berga: Agrupació Fotogràfica Tallers d'Arts i Oficis de Berga.

A Berga els anys no es compten de gener a desembre, sinó que es compten de Patum a Patum. És per això que l'Agrupació Fotogràfica Tallers d'Arts i Oficis edita cada any un calendari que comença amb la celebració de la Patum i que clou amb l'anunci de la Patum següent. El calendari, inspirat en la festa i amb denominacions que estan relacionades, inclou un compte enrere dels dies que falten per a la propera Patum. Tot plegat està complementat amb fotografies de gran qualitat que cada any s'inspiren en un element de la festa.

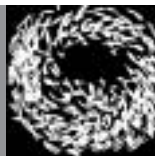

- *Programa de la Patum, 1900 (1900)*. Berga.

El programa més antic que es conserva de les festes de la Patum.

- *Programa de la Patum, 2003 (2003)*. Berga.

Darrer programa editat de les festes de la Patum.

Lleis

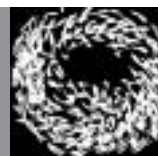
- Estatuts del Patronat Municipal
- Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Parlament de Catalunya, del patrimoni cultural català
- Llei 2/1993, del 5 de març de 1993, sobre el desenvolupament i la protecció de la cultura popular i tradicional i dels moviments associatius culturals
- Decret 319/1994 de 16 de novembre de 1994, que regula la declaració de les celebracions de la cultura tradicional catalana com a festes tradicionals d'interès nacional
- Llei 13/2002, de 21 de juny, de turisme de Catalunya

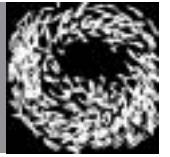
b) Un document vídeo, en qualitat professional, de 10 minuts de durada que reflecteix els aspectes més significatius de l'expedient de la candidatura per facilitar la deliberació del jurat.

El document audiovisual, en format DVCam, és al situat en el seu compartiment de material audiovisual d'aquest expedient, degudament identificat.

El document, de deu minuts de durada, s'ha realitzat seguint les pautes marcades en la guia per a la presentació de las candidatures.

c) Carta per la qual s'autoritza la difusió de tots els documents audiovisuals amb finalitat promocional

d) Document escrit de l'acord de la comunitat o els tenedors afectats pel contingut de l'expedient